

Slutredovisning Vattenbruksprojektet

Beskriv vad ni har genomfört inom projektet

Landsbygdsnätverket har framförallt arbetat med att sprida information och metoder för utveckling av vattenbruksnäringen samt underlätta utbyte av kunskap och erfarenheter. Nätverket har fungerat som en neutral mötesplats, stimulerat samverkan med flera olika aktörer och bidragit till att öka förståelsen för hur myndigheter, organisationer och företag kan bidra till en hållbar produktion och utveckling. Nätverket har genom flera olika typer av aktiviteter synliggjort och samlat frågeställningar som medlemsaktörerna har, vilka har legat till grund för de olika aktiviteterna som genomförts. Nätverket har också varit en kanal för att förmedla kontakter och stötta samarbeten på europeisk nivå.

Under projektets första år (2016) fokuserade arbetet på att informera om projektet samt samla vattenbruksbranschen och Landsbygdsnätverkets medlemmar för att lyssna in vilka behov som fanns för konkreta aktiviteter. Man skapade en projektorganisation med en tematisk arbetsgrupp och ett arbetsutskott som skulle arbeta för genomförandet av båda Landsbygdsnätverkets projekt för vattenbruk respektive yrkesfiske. Arbetsgruppen tog fram arbetsplan för åren 2017-2018 baserad på branschens och Landsbygdsnätverkets medlemmars behov. En kartläggning av bland annat regelverk, hinder och möjligheter för hållbar utveckling samt kartläggning av faktorer som påverkar möjligheterna till förnyring av yrkeskåren, innovationer och metodutveckling kring tekniker och odlingsmetoder samt goda exempel på dessa. Kartläggningen användes sedan som en baseline för det fortsatta arbetet.

En specifik sida skapades på Landsbygdsnätverkets webbplats som beskrev syftet med projektet samt vad man ämnade arbeta med. Webbplatsen har varit en central kommunikationskanal för projektet under hela projektperioden. Under projektperioden har hemsidans projektsidor haft nästa 30 000 unika visningar.

Aktiviteterna som genomförts ffa från 2017 har sorterat in under fyra olika insatsområden och därför redovisas också aktiviteterna under dessa rubriker.

1. Förmedla kunskapen om mindre miljöbelastande system och redskap

Under 2017 togs den första versionen av Fisk och Fiske – vad är det som gäller? fram. Detta var och är ett levande kunskapshöjande dokument som framför allt riktar sig till personer som arbetar med livsmedelsupphandling inom kommun och annan offentlig sektor. Varje år görs en uppdatering av dokumentet. I februari 2021 har dokumentet visats 2317 gånger.

Under 2018 började vi ta fram lärorika exempel om fiske och vattenbruk som skulle inspirera nyfikna och insatta i hur man kan arbeta med en hållbar utveckling

inom den blå sektorn och totalt har det publicerats 34 artiklar om fiske, vattenbruk och sjömat.

Landsbygdsnätverket har inom projektet erbjudit en arena för Leader-områden att träffas för samtal och erfarenhetsutbyte. Det är framförallt de områden som finansierat genom havs- och fiskerifonden som deltagit på de årliga träffarna men även andra områden har deltagit. Första träffen arrangerades i januari 2018 och då medverkade representanter från 12 leaderområden (totalt 33 medverkande). Motsvarande träffar arrangerades 2019, 2020 och 2021 och då medverkade representanter från 14 områden (totalt 34 medverkande) åren 2019-2020 och 2021 26 områden och totalt 50 deltagare. Det sista året genomfördes träffen digitalt.

Vid flera tillfällen har nätverket samarbetat med RISE och projektet SeaWin för att belysa olika aspekter mellan hållbarhet, hälsa och sjömat. 2018-2019 upphandlades en rapport som sedan presenterades på en konferens om förhållandet mellan hälsa och konsumtion av sjömat. Ytterligare 5 artiklar upphandlades 2020 om hållbar sjömatskonsumtion. Innehållet i artiklarna har spridits genom nyhetsbrev och Landsbygdsnätverkets vattenbruk och fiskesidor.

RefarmLinné har också varit en aktiv samarbetspartner. Genom Refarm har vi arrangerat studiebesök för intresserade av produktion av sjömat som en del i landsbygdsutvecklingen och föreläsningar på bland annat matmässan MAT i Växjö. Fokus inom dessa samarbeten har legat vid omställning av lantbruk till vattenbruk eller akvaponier.

Sjömatsens väg var den första kampanjen vi genomförde. Det togs fram artiklar och en film för att informera om hur fisken kom från fiskaren eller vattenbruket till konsumenten. En egen sida på nätverkets hemsida dedikerades till kampanjen. Filmen har visats över 10 000 gånger och artiklarna har över 5000 unika besökare.

Den andra kampanjen vi genomfört döptes till Visste du att? Inom kampanjen som lanserades 2020 togs det fram två filmer som skulle locka besökare in på nätverks hemsida för att läsa informativa artiklar om yrkesfiske och vattenbruk. Kampanjens landningssida på nätverkets webbplats har nästan 550 sidvisningar. Enskilda artiklar har i flera fall mer än 200 sidvisningar.

Hållbart norr till söder var en kampanj vi arrangerade med SLU, Göteborgs universitet och nationellt kompetenscentrum. Målet var att genom fyra olika webinarier visa på att vattenbruket har en plats i hela landet. Olika tekniker och arter kan dock variera beroende på vilken lokal som väljs. Webinarierna lockade mellan ca 35-60 personer (ca. 35, 40, 60) vid respektive tillfälle. Webinarierna låg under en tid även på nätverkets webbplats så en del valde att se dem i efterhand. Sidan för kampanjen har nära 700 unika sidvisningar.

En av de största utmaningarna för vattenbrukssektorn är den, i vissa fall, bristande kunskapen om branschen på våra myndigheter. Nätverket, Dalarna science park

och Matfiskodlarna arrangerade därför fyra tematiska digitala träffar samt ett heldagswebbinarium som riktade sig mot svenska myndigheter under hösten 2021. Heldagswebbinariet lockade över 100 deltagare och de tematiska träffarna lockade mellan ca 30-45 deltagare. Serien av digitala träffar var ett resultat av ett platsbesök på Älvdalslax i september 2021 och ett antal myndighetsamverkansmöten där ffa länsstyrelsen fick berätta vilka typer av tematiska kunskapshöjande insatser de skulle tycka var bra.

2. Stärka hållbar konkurrenskraft genom kompetensutveckling av aktörer inom fiskerinäringen

Under 2017 startade ett samarbete som skulle komma att kallas "Task Force Vattenbruk". Experter från SWEMARC, Göteborgs Universitet, Maritima klustret i Västsverige, Länsstyrelsen, Jordbruksverket, Matfiskodlarna, Sweco, Advokatfirman Stangdell & Wennerqvist, Tillväxt Norra Bohuslän samt Lysekils och Uddevallas kommuner och Landsbygdsnätverket samlades för att sammanställa kunskap och ge rekommendationer för hur tillstånds- och tillsynsprocesser för olika vattenbruksverksamheter kunde bli mer rättssäkra, mer ändamålsenliga och miljöförbättrande samt innovationsdrivande. Resultaten av samarbetet redovisades under ett seminarium i riksdagen den 14 februari 2018.

Tillsammans med SLU, Göteborgs universitet, Nationells kompetenscentrum för vattenbruk och Jordbruksverket har projektet medarrangerat den Nationella vattenbrukskonferensen vartannat år sedan 2018. Konferensen har haft olika teman beroende på var i landet den arrangerats. Deltagarantalet har legat på ca 120-150 personer. Konferensen lockar branschföreträdare, myndighetspersoner, vattenbrukare och i vissa fall investerare.

Nätverket var medarrangör 2019 till en kräftkonferens på Gotland. Under konferensen diskuterades senaste forskningen, kräftfiske och odling, konsumtion och regler.

3. Stödja hållbara förvaltningsmodeller

I början på 2018 var nätverket för första gången medarrangör till Skärgårdskonferensen. Syftet var att skapa samtal om möjligheter och utmaningar med att leva och verka i vår Svenska skärgård. Under konferensen fick de 25 deltagarna arbeta i olika workshops varav en handlade uteslutande om fiske och vattenbruk.

Hösten 2021 arrangerade vi en kampanj om Ål. Vi arrangerade ett webbinarium med över 100 deltagare, publicerade 2 artiklar och en podd. Podden har spelats över 700 gånger.

4. Främja de ungas möjligheter att verka inom fiske och vattenbruk

Inom detta insatsområde har det inte utförts någon specifik aktivitet då utmaningen med förnyring inte varit lika påtaglig inom vattenbruket som inom fisket. Vi har dock marknadsfört och informerat om möjligheterna inom branschen aktivt i sociala medier där vi vet att vi når unga. Vi har även publicerat podcasts med tema unga innovatörer som har idag över 750 lyssningar,

Förklara varför ni använt er av de utgifter ni redovisat

Nätverkets styrka har varit att kunna erbjuda en plattform för kunskaps-, erfarenhets- och informationsutbyte. Plattformen har varit neutral vilket är helt unikt för branschen. Utgifter har ofta varit kopplade till möten, seminarier eller andra träffar där nätverket eller nätverket tillsammans med andra aktörer bjudit in för att diskutera generella utmaningar för branschen eller specifika frågor. Under 2017 vilket var det första året med mycket aktiviteter inom projektet var de största kostnaderna kopplade till olika träffar och möten. Dessa möten skulle lägga grunden till det framgångsrika och breda nätverk som vi har idag. Genom dialog har aktörer funnit fördelar med att samverka med nätverket och ffa med varandra genom nätverket.

I samtal inom nätverket mellan akademien, bransch och myndigheter har man identifierat kunskapsluckor vilket resulterat i att nätverket medfinansierat forskningssammanställningar eller annat underlag som krävts för att komma vidare i en fråga. Exempel på detta är samarbeten med RISE och SLU vilka har levererat nya kunskapsunderlag inom hållbar sjömatkonsumtion.

Nätverket har medfinansierat flera större konferenser och en hel del möten för bland annat Leader och nätverks medlemmar. Konferenserna har haft ett högt deltagarantal på mellan ca 80 – 150 deltagare. Konferenserna har varit tematiska och lockat olika målgrupper. Då nätverket kunna vara med som medarrangör så har vi också bidragit till att en bredare målgrupp fått information om konferenserna genom våra interna och externa kommunikationskanaler. Detta har också resulterat i att en bredare målgrupp valt att delta på konferenserna.

En större del av utgifterna har lagts på löner. En projektledare har drivit projektet tillsammans med samordnare på Landsbygdsnätverkets kansli. Under 2020 gick den dåvarande projektledaren i pension men stannade inom projektet under en övergångsperiod för att kunna lämna över rollen till en ny projektledaren. Den tematiska gruppen som prioriterat och drivit arbetet framåt inom projektet har till viss del också fått arvode för sitt arbete enligt Landsbygdsnätverkets stadgar. Arvode kunde endast tas ut av medlemmar inom nätverket som inte representerade en statlig myndighet.

Konsulter har under kortare perioder anlåtats för att säkerställa en god kompetens inom prioriterade aktiviteter. Ett exempel på det var Visste du att? – kampanjen där

konsulter upphandlades både för att ta fram informativa texter om vattenbruk och fiske.

Resor inrikes och utrikes har genomförts inom ramen för projektet. Fiskebranschen och kopplade aktörer är utspridda i hela landet och därför har både projektledningen och medlemmar inom nätverket genomfört resor till möten, konferenser, seminarier med mera. Under pandemiåren 2020-2021 var dock resandet minimalt. Även resor för att skapa nya kontakter och inhämta kunskap har skett utanför Sverige. Exempel på det har varit studiebesök i Finland, Danmark och Åland för att underlätta samarbetet mellan länderna.

Vilka mål har ni uppnått med projektet?

Projektets övergripande mål har varit att stödja aktörer som verkar inom vattenbruksnäring och förse dem med bra verktyg, en god kunskapsbas och inspiration för att inom nätverket bidra till att målen med havs- och fiskeriprogrammet nås. Projektets skulle också öka Landsbygdsnätverkets medlemmars förmåga att stödja och inspirera olika aktörer som bidrar till att utveckla vattenbruksnäring och landsbygdsutveckling generellt. Dessa mål har vi nått genom flertalet informationsinsatser samt spridning av inspirerande exempel. Vi har också inom projektet sammanlänkat aktörer som arbetar med landsbygdsutveckling och Leader med vattenbruksnäringen.

Projektet har också haft ett antal delmål.

1. Förmedla kunskapen om mindre miljöbelastande system och redskap till Landsbygdsnätverkets medlemmar

Det finns en otillräcklig kunskap om vattenbruket som bransch, vilka arter som odlas och om de odlingstekniker som är mest miljövänliga i det vattensystem som vattenbruket placeras i. Kunskapsbristen finns i flera led men framför allt hos den breda allmänheten. Exempelvis saknas ofta kunskap om hållbar sjömat, vilken miljöpåverkan odlingen har och var sjömaten kommer ifrån. Dessa frågor har vi hanterat genom exempelvis den årligen uppdaterade skriften Fisk och fiske, vad är det som gäller? samt genom flera olika tematiska webinarier och seminarier som vi arrangerat genom åren. Poddar om sjömat har också nått brett. Podden #31 Ett litet stort livsmedel - fiske och vattenbruk har spelats nära 600 gånger och #101 Mer musslor - ett livsmedel med potential samt #105 Hållbart foder - nyckelfråga för att svensk fiskodling ska kunna växa har båda spelats över 800 gånger.

Kunskap om hälsoaspekter av att äta fisk och skaldjur, inklusive miljögifter, behöver också förbättras vilket vi gjort bland annat genom samarbetet med RISE och framtagandet av kunskapsunderlag om hälsoaspekter och sjömatens hållbarhet. Resultaten från rapporterna finns tillgängliga på Landsbygdsnätverkets webbplats och har förmedlats på olika webinarium.

2. Stärka hållbar konkurrenskraft genom kompetensutveckling av aktörer inom fiskerinäringen

Vattenbrukarnas kunskaper inom svensk rättslig praxis, marknadsföring och entreprenörskap behöver stärkas. Det specifika målet är att öka kunskapen hos vattenbruksaktörer samt att verka för samverkan och erfarenhetsutbyte inom näringen – med syftet att fiskerinäringen ska stärka sin konkurrenskraft på ett hållbart sätt. Kunskap om befintliga hållbara odlingsmetoder för vattenbruk liksom kunskap om hur sjömat kan beredas för att minska halten av miljögifter behöver spridas inom näringen. Sjömatensväg var en kampanj som behandlade flera av dessa frågor. De nationella vattenbrukskonferenserna har varit goda exempel på arrangemang då frågor kring konkurrenskraft spridits och det har givit goda möjligheter för vattenbrukarna att dela erfarenheter och starta nya samarbeten. Genom de inspirerande exemplen kan också vattenbrukare och andra aktörer ta del av lösningar och pragmatiska sätt att ta sig an utmaningar.

3. Stödja hållbara förvaltningsmodeller

Det förekommer ett flertal olika modeller för hur man kan förvalta och ta hand om vattnet, bestånden och resurserna på bästa möjliga sätt. Det är av väsentlig betydelse att så många perspektiv som möjligt omfattas, såväl inom som utanför vattenbruksnäringen. Dialog och erfarenhetsutbyte är nyckeln för efterlevnad och förståelse av regler som lägger grunden till förvaltningen.

Fiskeriförvaltning och vattenbruk är sammanlänkade genom att de är aktörer i samma vattenförekomst. Förvaltningen av det vilda spelar stor roll när nya vattenbruk ska etableras, när odlingsteknik och art väljs och när myndighetsbeslut fattas. En aktivitet som knyter samman förvaltningen är kampanjen om ålförvaltningen. Under kampanjen diskuterades fisket, odlingen och förvaltningen av ålen. Ett annat exempel på aktiviteter som länkar samman förvaltningen och vattenbruket är alla myndighetssamverkansmöten då beslutfattare på myndigheterna ges möjlighet att ha dialog med vattenbrukarna för att tillsammans diskutera lösningar på utmaningar inom branschen.

4. Främja de ungas möjligheter att verka inom fiske och vattenbruk

Målet om att informera om vattenbruket och locka unga har framför allt gjorts genom poddar och inspirerande exempel. Branschen är attraktiv för den yngre generationen men det är svårt att ta sin verksamhetsidé från startup till full skala på grund av många och krångliga regler och en generell tråkig attityd mot branschen. För att underlätta steget för unga företagare har nätverket knytet till sig medlemmar som Innovatum och Dalarna Science Park. Tillsammans har vi arrangerat webbinaer, konferenser och gjort platsbesök på odlingar. Vid dessa tillfällen har unga personer bjudit in för att berätta om sin resa från startup till bolag.

Vad händer med verksamheten när projektet avslutats?

Landsbygdsnätverket fortsätter och växlar upp sitt arbete genom söka nya projektmedel i kommande havs-, fiskeri- och vattenbruksprogram. Skulle nätverket inte beviljas ytterligare projektstöd kommer nätverkets arbete med den blå sektorn leva vidare i mindre skala genom finansiering av TA medel.

Ange antal personer som gynnats av projektet

34 102

(Antalet som nått via hemsida, webinarier och podd)

Ange antal personer som deltagit i kompetenshöjande insatser

1 027

(Summering av deltagare i aktiviteter ovan. Vissa fall där inte exakt antal deltagare finns har ett snitt använts)

Ange antalet informationsinsatser

61

(Summering av tillfällen ovan)

Vilka målgrupper har projektet gynnat och på vilket sätt

Målgruppen har framför allt varit Landsbygdsnätverkets medlemmar och deras nätverk. Under projektperioden har samtliga producent- och branschorganisationer inom fisket anslutit sig till nätverket samt två science parks och fiskbranschens riksförbund. Genom medlemmarna har vi kunnat sprida information om aktiviteter och material som vi tagit fram inom projektet. Vi har även nått ut med information om programmets genomförande på ett mer effektivt sätt än innan projektets start. Målgruppen för artiklarna och poddarna har även varit den nyfikna allmänheten. Information om dessa kanaler finns på breda plattformar som Spotify och i sociala media. Just de sociala medierna som Facebook, LinkedIn och Instagram har fungerat väl för att nå våra målgrupper och en yngre målgrupp som annars har varit svår att nå.

Förväntas några resultat eller effekter utöver de som redovisats ovan?

Genom nätverket har nya samarbeten skapats. Exempel på det är samarbete mellan Matfiskodlarna och Fiskbranschens riksförbund. Vi har lyft fiskeribranschen i sin helhet inom nätverket vilket synliggjort möjliga samarbeten som inte skapats innan. Så effekten är nya nätverk och samarbeten som lever vidare även utanför nätverket.

Hur har vi spridit projektets resultat?

Resultaten av våra aktiviteter har spridits i sociala medier, på Landsbygdsnätverkets och aktiviteternas samarbetspartners hemsidor samt via poddplattformar, nyhetsbrev och i nätverkets styrgrupp.

Hade du genomfört projektet även om vi inte fått stöd?

Ja, men i mindre skala

Har stödet bidragit till att företaget eller verksamheten finns kvar?

Nej

Övriga erfarenheter och kommentarer.

Nätverket har varit och är en neutral plattform för erfarenhetsutbyte och information och kunskapsspridning. Detta är unikt för fiskerinäringen och fyller en otroligt viktig funktion.